

УДК 711.4–112

Плотникова Д.Г.
Плешкановська А.М.**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОЗБАЛАНСОВАНOSTІ МІСЬКОГО ПЛАНУ**

Термін «трудові ресурси» вперше застосував академік С.Г. Струмилін в 20-ті роки ХХ сторіччя. Трудові ресурси, в сьогоdnішньому розумінні, – це частина населення, яка, маючи відповідні психофізіологічні, фізичні та інтелектуальні якості, здатна виробляти матеріальні та духовні блага й послуги, тобто здійснювати корисну діяльність.

Трудові ресурси складаються з двох груп: перша – всі, які на конкретний період працюють, незалежно від віку і працездатності; друга – ті, які здатні працювати, але з якихось причин не працюють. Працездатний вік (для жінок 16-54 роки і для чоловіків – 16-59 років) встановлюється законодавчо залежно від історичних умов і національних особливостей. Непрацездатні – особлива категорія громадян, які або ніколи не працювали за станом здоров'я, або за станом здоров'я припинили роботу в працездатному віці. Ще одна категорія працездатних громадян працездатного віку, яка не входить до складу трудових ресурсів – якщо вони не працюють, це пенсіонери, які вийшли на пенсію на пільгових умовах.

Розподіл трудових ресурсів являє собою систему взаємозв'язаних показників, які формують розподіл праці. При цьому слід враховувати кон'юнктуру ринку праці, динаміку і структуру робочих місць у планових періодах, зміну демографічної структури населення, динаміку і структуру зайнятості населення працездатного віку, ефективність використання трудових ресурсів.

Традиційно питаннями балансу територіального розподілу трудових ресурсів або балансу ринку праці займаються економісти та економ географи, проте в містобудуванні ця проблема є не менш важливою, а, можливо, навіть більш гострою, зважаючи на концентроване розміщення трудових ресурсів на обмеженій території – території (території міста).

Під «трудоzбалансованістю» міського плану слід розуміти раціональне розміщення місць прикладання праці з відповідним соціально-професійним розподілом трудових ресурсів на різних територіально-планувальних рівнях. Підходи до формування оптимальної функціонально-планувальної та архітектурно-планувальної структури міста, зокрема, до створення трудоzбалансованих планувальних елементів, особливо в умовах крупного та найкрупнішого міста, були закладені ще за радянських часів і знайшли відповідне відображення в нормативно-методичних документах і

рекомендаціях [1]. Дотримання таких рекомендацій дозволяло мінімізувати:

- витрати часу на пересування від місць проживання до місць прикладання праці;
- навантаження на вулично-дорожню мережу;
- витрати енергоресурсів на здійснення перевезень;
- транспортну втомленість населення, як наслідок зменшення працездатності.

Що ми маємо на сьогоднішній час? Розглянемо, наприклад, житловий масив Троєщина у місті Києві. Ця частина Деснянського району позбавлена нормального транспортного зв'язку з іншими районами міста. Практично відсутні місця прикладання праці (крім об'єктів обслуговування місцевого і районного значення). Населення змушене працювати в інших районах міста. Велика кількість людей кожного дня змушена долати значні відстані, щоб потрапити до місць роботи, а це призводить до транспортної втоми, зменшення якості праці, збільшення захворювань, а також до збільшення заторів на головних магістралях міста та інше.

Це явище, на жаль, має поширений характер для всього лівобережжя. При співвідношенні кількості мешканців правого та лівого берегів міста Києва як три до двох, аналогічне співвідношення кількості місць прикладання праці становить біля трьох до одного. Ця нерівномірність спричинює систематичні проблеми подолання мостових переходів вранці з лівого берега на правий, а ввечері – навпаки.

На думку вчених, планувальна організація міської системи не повинна ставити за мету подолання неоднорідності простору шляхом створення якісно знівельованого матеріально-просторового середовища життєдіяльності людей. Навпаки, вона повинна бути орієнтована на збереження внутрішньо-структурних відмінностей як діалектичну умову функціонування і еволюційного розвитку міської системи на основі взаємодії різноякісних компонентів, що протистоять згладжуванню відмінностей і тим самим збільшенню ентропії систем, тобто її дезорганізації. [2]

Функціонально-планувальна організація міст України постсоціалістичного періоду перебуває у стані, який обумовила попередня епоха. Але відбулися зміни у соціально-економічних умовах розвитку суспільства, урізноманітнілася професійно-кваліфікаційна структура населення, розвинулась підприємницька діяльність та збільшилися кількість і види об'єктів обслуговування, в тому числі банківсько-фінансової сфери та торгівлі. Все це суттєво впливає на фактичне розміщення місць прикладання праці населення відносно житлових територій.

Спостерігаються значні масштаби реконструкції забудови і

перепрофілювання територій різного функціонального призначення, має місце поліфункціоналізація міського простору. Приватна власність на землю сприяє досить вільному вибору характеру використання конкретної земельної ділянки.

Наприклад, київський завод «Більшовик» у радянські часи був великим науково-промисловим об'єднанням. В сучасний період завод практично не функціонує, а його приміщення після реконструкції використовують як торговельно-розважальні заклади. Розташований біля Індустріального шляхопроводу Київський редукторний завод не функціонує і реконструйований під торговельний супермаркет «Материк». Київський ваговий (завод на Шулявці) також перепрофілюваний під торговельний комплекс і інститут «Екомен».

Природно, що в сучасних умовах слід створювати нові підходи до вирішення проблеми трудозбалансованості міста, регламентації і балансування розміщення місць прикладання праці на різних територіальних рівнях міського плану. Для забезпеченості трудозбалансованості міського плану можуть бути запропоновані такі заходи:

1. Створення значних фокусів концентрації місць прикладання праці у вигляді офісно-ділових центрів, з урахуванням тенденцій зміни кваліфікаційно-професійної структури населення.

2. Реформування системи культурно-побутового обслуговування населення великих міст, особливо крупних та найкрупніших, зокрема:

- реорганізувати структуру системи розміщення культурно-побутових закладів і забезпечити їх органічний взаємозв'язок з планувальною структурою міста, з метою сприяння більш доцільного використання населенням свого вільного часу та реалізації свого творчого та духовного потенціалу;
- поліпшити обслуговування населення міста, раціонально поєднуючи розміщення об'єктів обслуговування, як за ступеневим методом, так і методом фокусування;
- регламентувати розміщення «торговельно-розважальних центрів», розташовуючи їх у найзручніших для населення місцях з метою економії часу та енергії, з урахуванням транспортної доступності;
- реформувати систему «медичних центрів» з комплексами діагностичних та лікувальних закладів, наблизивши їх до крупних житлових районів.

3. Удосконалення системи розміщення промислово-виробничих зон (промислових утворень і окремих промислових підприємств) як основних місць концентрації працюючого населення в містах, особливо – промислових центрах.

4. Загальна раціоналізація архітектурно-планувальної структури та функціонально-планувальної організації міського плану:

- знизити рівень концентрації закладів загальноміського значення у центральній зоні і ядрі міста, щоб зменшити перенасичення транспортними потоками головних артерій міста;
- поліпшити ситуацію щодо пішохідних потоків;
- покращити органічний зв'язок розміщення громадських закладів із планувальною структурою міста;
- створити додаткові робочі місця для населення у периферійних зонах міста.

Наведений перелік пропозицій, безумовно, не повний, але він дає можливість удосконалити систему розподілу праці у місті, вирішити широке коло соціальних, транспортних, економічних проблем, притаманних сучасному великому місту.

Література:

1. Містобудування. Довідник проектувальника / за ред. Т.Ф. Панченко. – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 192 с.
2. Бочаров Ю.П., Фильваров Г.И. Производство и пространственная организация городов. – М.: Стройиздат, 1987. – 256 с.
3. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Частина 2. Розпланування та забудова міст. – Львів. 2001. – 243 с.
4. Дідик В.В., Павлів А.П. Планування міст – Львів, 2003. – 408 с.

Анотація.

В статті розглянуто питання трудозбалансованості міського плану, сформульовані основні проблеми і окреслені напрями їх вирішення з урахуванням особливостей розвитку сучасного великого міста.

Аннотация.

В статье рассмотрен вопрос трудозбалансированности городского плана, сформулированы основные проблемы и очерчены направления их разрешения с учетом особенностей развития современного большого города.

Abstract.

The article considered questions of working balance of urban plan, formulated the basic problems and trends of their permit allowing for the development of modern big city.